

РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ПРОЦЕС КОНВЕРГЕНЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT CONVERGENCE PROCESS

Виявлено вплив економічної інтеграції на інтернаціоналізацію господарського життя, визначено фактори, які пришвидшують процес конвергенції глобального економічного розвитку та її прояви на рівні розвинутих країн та країн, що розвиваються. Встановлено взаємозв'язок між економічною конвергенцією, глобальною синхронізацією та світовим діловим циклом. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні, на основі творчого використання наукових публікацій зарубіжних та вітчизняних вчених, шляхів та напрямів досягнення реальної конвергенції між країнами ядра світ-системи, її напівпериферії та периферії. За результатами проведеного дослідження було зроблено певні узагальнення та висновки, які свідчать про відсутність ефекту «наздоганяючого» розвитку для переважної більшості африканських і азійських країн на протилежній ситуації, що склалася в постсоціалістичних європейських країнах. Зазначено, що розв'язання проблеми конвергенції глобального економічного розвитку є актуальною для України. Саме в цьому й полягають перспективи подальшої наукової розробки досліджуваної проблеми.

Ключові слова: глобалізація, глобальна синхронізація, глобальний діловий цикл, глобальний економічний розвиток, економічна інтеграція, конвергенція, країни, що розвиваються, розвинуті країни.

The current stage of globalization creates a number of controversial problems, one of which is the growing disparities in economic development between developed and developing countries. Their solution places certain demands on the economic scientific community, which are related to finding adequate answers to the challenges of time. One of the main tasks in this direction is to implement a comprehensive approach to the study of the process of convergence of global economic development. Noting the intensification of scientific research by the European and domestic scientific community in various thematic areas of convergence of global economic development, it should be noted the lack of publications in which this scientific and practical problem was solved taking into account the specifics of different countries belonging to the modern world system. With this in mind, the purpose of the study is to determine the nature and content of the process of convergence of global economic development and identify problems that arise in overcoming the asymmetry between developed and developing countries. In the process of realization of this goal the influence of economic integration on the internationalization of economic life is revealed, the factors that accelerate the process of convergence of global economic development and its manifestations at the level of developed and developing countries are identified. The relationship between economic convergence, global synchronization and the global business cycle has been established. The scientific novelty of the study is to substantiate, based on the creative use of scientific publications of foreign and domestic scientists, ways and directions of achieving real convergence between countries belonging to the core of the world system, its semi-periphery and periphery. For results of the study made some generalizations and conclusions that do not confirm the effect of "catching up" development for the vast majority of African and Asian countries, in contrast to post-socialist European countries. It is noted that solving the problem of convergence of global economic development is important for Ukraine. This is the one of the promising direction of further scientific development of the research problem.

Key words: globalization, global synchronization, global business cycle, global economic development, economic integration, convergence, developing countries, developed countries.

УДК 332.13:339.9:330.34

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.73-1>

Павлов О.І.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки промисловості Одеський національний технологічний університет

Pavlov Oleksandr

Odesa National Technological University

Постановка проблеми. Глобальний економічний розвиток на сучасному етапі відбувається в умовах зростання не тільки міжсистемних і внутрішньо системних взаємовідносин та взаємозв'язків, а й посилення інтеграції економічних, соціальних, екологічних, техніко-технологічних, інформаційно-комунікаційних, науково-технічних зв'язків, що значно ускладнює функціонування суб'єктів глобальної економіки.

Створення в процесі інтернаціоналізації господарського життя єдиного економічного простору і глобальних ринків не усуває певних суперечностей глобальної економіки. Однією з них є наявність диспропорцій й асиметрії розвитку між країнами,

що складають ядро світ-системи, та її напівпериферію і периферію.

За таких умов наукової та практичної актуальності набуває питання щодо визначення сутності процесу конвергенції та її місця в глобальному економічному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика конвергенції глобального економічного розвитку стала предметом спеціального дослідження економістів на початку 1990-х років й була пов'язана з публікацією статті Р. Дж. Барро і Х. Сала -і- Мартіна [1], в якій містилася констатація ефекту надолуження в умовах сучасного етапу глобалізації відставання бідних країн від багатих

за рівнем ВВП на душу населення. Ця публікація стала поштовхом для розгортання наукової дискусії з цього питання у зарубіжній літературі. Як наслідок, з'явилась низка відповідних наукових праць: Р. Хорнера і Д. Халма [2] щодо глобального розвитку та конвергентної розбіжності між країнами; Д. Папротного [3] – довгострокової перспективи конвергенції між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються; А. Гладовської і Б. Пері [4] – зв'язку між економічною інтеграцією, бізнес-середовищем та реальною конвергенцією в країнах Центрально-Східної Європи (ЦСЕ); А. Лопес, С. Де Лукас і М. І. Дельгадо [5] – ролі синхронізованих бізнес-циклів у розгортанні економічної конвергенції у глобалізованому світі. Науковий дискурс з зазначеної проблеми поряд з працями, сповненими оптимізму, містить й критичне ставлення до процесу економічної конвергенції, свідченням чого є поява статей П. Джонсона і К. Папагеоргіу [6], а також Ель М. Еріана [7], в яких висловлено думки з приводу ймовірності виходу країн, що розвиваються, з процесу глобальної конвергенції.

Серед поки що поодиноких публікацій українських науковців з проблеми, що досліджується, слід вказати праці О. Білоруса, який сформулював економічну категорію неоконвергенції та об'єктивний економічний закон неоконвергенції транзитивних і трансформаційних соціально-економічних ринкових систем, що відрізняються різними рівнями технологічного розвитку, конкурентоспроможності та готовності до інтеграції в світ-систему глобалізму [8] та визначив проблеми глобальної неоконвергенції та синергетичного цивілізаційного співрозвитку [9]. Різним аспектам конвергенції країн ЄС і України присвячені публікації А. Березинець [10] та Г. Зеленько [11].

Відмічаючи активізацію європейською та вітчизняною економічною спільнотою наукового пошуку з різних тематичних напрямів конвергенції глобального економічного розвитку, слід зазначити відсутність публікацій, в яких ця наукова та практична проблема вирішувалася б комплексно з урахуванням специфіки різних країн, що належать до сучасної світ-системи.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності та змісту процесу конвергенції глобального економічного розвитку і виявлення проблем, які постають на шляху подолання асиметрії між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ознайомлення з літературними джерелами з досліджуваної проблеми, свідчить про наявність не завжди точного та коректного використання терміну «конвергенція», хоча він й присутній у науковому дискурсі понад шістьдесят років. Звісно, з огляду на це, даний термін мав різне смислове

навантаження. До того ж, з посиленням міждисциплінарних зав'язків, його використання вийшло далеко за межі економіки, політики чи соціальної сфери. Насамкінець, не слід ігнорувати й ідеологічне забарвлення в процесі маніпулятивного поводження з терміном «конвергенція». Тобто іноді під видом конвергенції у масову свідомість впроваджуються оманливі оцінки проявів економічної глобалізації.

Отже, «конвергенція» (від лат. *convergentio* – наближення, сходження) є терміном запозиченим з біології, за допомогою якого передається дія або процес, пов'язаний з взаємопроникненням, злиттям, взаємним впливом речей матеріального та духовного світу.

Вперше термін «конвергенція», завдяки працям П. Сорокіна, Д. Белла, Дж. К. Гелбрейта, З. Бжезінського, було поширено на сферу міждержавних стосунків двох протилежних соціально-економічних та політичних систем – соціалістичної та капіталістичної з метою запозичення кращих рис однієї та іншої з метою формування більш досконалої моделі суспільного устрою. Як показав час, ця ідея виявилася нездійсненою з ідеологічної причини, хоча мета лідерів капіталістичних країн була досягнута – СРСР, а разом з ним і соціалізм, як політична практика, на початку 1990-х років припинили своє існування.

Проте з утворенням однополярного світу, в якому почали домінувати найбільш економічно розвинені та могутні у військовому відношенні країни, суспільні суперечності не тільки не зникли й посилюються на сучасному етапі глобалізації.

Перед тим як перейти до визначення сутності та змісту процесу конвергенції в глобальному економічному розвитку, охарактеризуємо постіндустріальний етап глобалізації (табл. 1).

Багатомірною характеристикою сучасного етапу глобалізації, що представлена в таблиці 1, свідчить про взаємопов'язаність економічної політичної та технологічної конвергенції при пріоритетному значенні в цьому процесі саме її економічної конвергенції. Разом з тим, реальну конвергенцію глобального економічного розвитку важко уявити без її підтримки заходами політичного характеру. Недарма одна з важливих Глобальних цілей сталого розвитку, затверджених Генеральною асамблеєю ООН у вересні 2015 року, передбачає зниження рівня нерівності всередині країн та між ними.

З цієї ж причини проблема інституціонального забезпечення процесу подолання соціально-економічної нерівності між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, постійно перебуває у центрі уваги західних дослідників [12; 13].

Серед інших ключових факторів впливу на рівень конвергенції глобального економічного розвитку, яким приділено увагу у сучасних зарубіжних публікаціях – інвестиції в людський капітал, струк-

Характеристика постіндустріального етапу глобалізаційного розвитку

Параметри глобалізаційного розвитку				
суб'єктний вимір	об'єктний вимір	комунікаційний вимір	змістовий вимір	просторовий вимір
Транснаціональні корпорації Міжнародні організації та об'єднання Держави Регіональні органи влади Національні компанії Індивіди	Сфера економіки Техніко-технологічна сфера Сфера політики Соціальна сфера Сфера культури Наукова сфера Екологічна сфера	Мережа телекомунікацій Виробничі технології Мережа сучасних транспортних засобів Мережа інтелектуальних комунікацій Мережа послуг	Віртуалізація простору Злиття ринків окремих товарів Домінування на світовій економічній сцені Глобальних фірм Посилення взаємозалежності країн та співробітництва між ними Політична інтеграція Посилення зовнішньої міграції Глобалізація ринку фінансів	Рівень адміністративно-територіальних одиниць Субрегіональний рівень Міжрегіональний рівень Національний рівень Мегарегіональний рівень Континентальний рівень Світовий рівень

Джерело: розробка автора

турні зміни [14], роль міжнародних торговельних відносин, відкритість торгівлі у підвищенні рівня доходів країн, що розвиваються [15].

Ключове значення для системного уявлення щодо сутності проблеми, що досліджується, має виявлення причинно-наслідкових зв'язків між процесом конвергенції та глобалізацією. Прослідковуючи цей взаємозв'язок, швейцарський економіст Р. Болдуїн визначає початок стадії розвитку нової глобалізації, що позначена кардинальними перетвореннями в комунікаційних технологіях, як процес великої конвергенції, пов'язаної зі зближенням розвинутих країн та країн, що розвиваються [16, с. 40].

Подібної думки щодо визначальної ролі сучасного етапу глобалізації у розвитку економічної конвергенції дотримується і вітчизняний дослідник О. Білорус. Однак викликає сумнів його висновок щодо самодостатнього характеру «нової глобальної конвергенції», наслідком розвитку якої є формування «...постіндустріальної світ-системи глобального солідаризму в інтересах більшості населення світу, а не групи країн та їх олігархів» [9]. Поки, на наше переконання, відбувається все навпаки: країни «золотого мільярда» та власники глобальних фірм нав'язують своє бачення майбутнього людської цивілізації переважній більшості населення нашої Планети.

Без перебільшення можна зазначити, що основною вадою більшості наукових публікацій, в яких започатковано ідею про процес злиття або сходження країн, що розвиваються з розвинутими країнами, є її обґрунтування на підставі ніби то випереджаючих темпів зростання ВВП на душу населення «бідних» країн.

І навіть справа не тільки в тому, що це положення не знаходить беззаперечного підтвердження результатами емпіричних досліджень,

здійснених в різних країнах світу. При цьому не менш важливим є ігнорування тенденцій довгострокового економічного розвитку на різних фазах глобального ділового циклу, мінливості ринкової кон'юнктури на світових сировинних ринках, низької якості людського капіталу країн, що розвиваються, їх технічної та технологічної відсталості, високої народжуваності в африканських та азійських країнах. Насамкінець, не останнє значення має і некоректність використання статистики, пов'язаної з різною вагою відсоткових пунктів економічного зростання в «багатих» та «бідних» країнах, а також не врахування суттєвої різниці у стартових можливостях зазначених держав.

Наразі доречно нагадати думку Дж. К. Гелбрейта щодо вміння не попадатися на «вудку до економістів», інакше кажучи, навчитися уникати помилок. Тобто гіпотеза бета-конвергенції потребує вдосконалення шляхом аналізу економічної інтеграції в контексті глобальної синхронізації та глобального ділового циклу.

В цьому сенсі заслуговує на увагу публікація іспанських авторів, які проаналізували тенденції розвитку цього процесу за 1970–2015 роки на прикладі економічного розвитку 49 синхронізованих (розвинути) та асинхронізованих (недостатньо розвинути) країн. На їх переконання, синхронізація покращує процес конвергенції у фазах глобального підйому, але пов'язана з ризиками під час глобальної рецесії, що має неоднакові наслідки в одних тих самих фазах ділового циклу для першої (викликає негативний шок) та другої груп країн (без глобальних потрясінь) [5].

Переважаючою більшістю наукових досліджень доведено, що швидке зростання темпів ВВП на душу населення у країнах, що розвиваються, яке припадає на 1990-ті роки, відбувалося під впливом залучення до виробництва в цих країнах новітніх

технологій, власних коштів за рахунок експорту сировини, яка користувалася в той час підвищеним попитом, наявності дешевої робочої сили.

Відносно такого стабільного фактору, що пов'язаний з технологічною модернізацією, то він залежить значною мірою від готовності глобальних компаній до інвестування виробництва в країнах, що розвиваються. А з цим все не так однозначно, як може здатися на перший погляд.

На думку П. Джонсона і К. Папагеоргіу [6], за останні 50 років розрив між середнім рівнем життя в «багатих» та «бідних» країнах значно зріс, що нівелює вагомість припущення щодо реальних можливостей менш розвинутих країн наздогнати більш розвинуті країни за рахунок накопичення капіталу та трансферу технологій.

За результатами дослідження Р. Хорнера і Д. Халма [2] єдиним регіоном, де з 1960-х років було значно підвищено власну частку у глобальному доході, є Східна Азія, в чому значну роль відіграв економічний підйом Китаю.

Підвищеній уваги заслуговує комплексне дослідження Д. Папротного [3] щодо довгострокової перспективи конвергенції між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Ним були проаналізовані дані за дев'ятьма основними показниками понад сторічного соціально-економічного розвитку 4 незалежних територій (Гонконг, Косово, Пуерто-Ріко, Тайвань), 21 еталонної (розвинуті країни) та 156 країн, що розвиваються.

Використовуючи концепцію «часової затримки», цей дослідник довів, що менш розвинуті країни у 1920 році відставали від розвинутих країн більш, ніж на 70 років за сьома показниками, у тому числі по ВВП на душу населення – на 103 роки. У 1950–1970 роки відставання дещо скоротилося, а починаючи з 1980-х років країни, що розвиваються більше не зближались з еталонними країнами. Лише країни з доходом нижче середнього (переважно південноазійські) скоротили своє відставання майже вдвічі.

За останні два десятиліття середній часовий лаг в ВВП на душу населення було скорочено з 97 років до 74 років. Тільки деяким країнам Східної та Південно-Східної Азії вдалося домогтися значної конвергенції.

За прогнозом Д. Папротного, для підтримання ефекту «наздоганяючого» розвитку до 2030 року, країнам, що розвиваються необхідно забезпечити щорічне зростання ВВП на душу населення на рівні 7 % (в останні п'ять років цей показник склав серед зазначених країн – 1,3 %, а еталонних країн – 1,6 %).

Більш оптимістичними виглядають показники економічної конвергенції по країнам ЄС. За даними дослідження А. Гладовської і Б. Пері [4], які визначали зв'язок між економічною інтеграцією, бізнес-середовищем та реальною конвергенцією

в країнах ЦСЄ, у 1995–2015 роках реальна конвергенція серед країн європейської співдружності була досягнута завдяки відносно більшому зростанню ВВП на душу населення в країнах ЦСЄ. Починаючи з 2004 року позитивний та динамічний вплив на процес наздоганяючого розвитку мала економічна інтеграція. Основними факторами економічного зростання цих країн були: інституційні зміни, наявність капіталу, інновації, людський капітал, відкритість, людський капітал, розвиток торгівлі. Драйвером економічного зростання виступало досконале бізнес-середовище. Авторки прийшли до головного висновку про те, що соціально-економічні зміни, що відбулися в країнах ЦСЄ після їх вступу до ЄС, були недостатньо великими, щоб спровокувати своєрідне «перевантаження», яке вказує на гама-збіжність. В результаті дії бета-конвергенції спостерігалось скорочення диспропорцій розвитку країн ЄС.

Висновки з проведеного дослідження. Сучасний етап розвитку глобалізації породжує ряд суперечливих проблем, одна з яких полягає в посиленні диспропорцій економічного розвитку між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Їх розв'язання висуває певні вимоги до економічної наукової спільноти, що пов'язані з пошуком адекватних відповідей на виклики часу. Одне з головних завдань на цьому шляху – це здійснення комплексного підходу до дослідження процесу конвергенції глобального економічного розвитку.

Проведене дослідження з цієї проблеми, яке ґрунтується на всебічному аналізі новітніх наукових публікацій зарубіжних та вітчизняних вчених, свідчить про відсутність вагомих реальних результатів щодо подолання асиметрії в соціально-економічному розвитку країн, що розвиваються та розвинутих країн. Цей висновок значною мірою є виправданим по відношенню до переважної більшості африканських та азійських країн, відставання яких від країн «золотого мільярда» обумовлено історичними передумовами їх розвитку. Саме по відношенню до цих країн ефект «наздоганяючого» розвитку не підтвердився, з огляду на сучасний стан їх економічних систем. Більш обнадійливою виглядає ситуація з конвергенцією в країнах ЦСЄ, які маючи статус напівпериферії світ-системи, ще не втратили можливості застрибнути на останню сходинку потягу, який прямує до центру цієї системи.

Проблема практичного впровадження процесу конвергенції глобального економічного розвитку є вельми актуальною для України.

Саме з обґрунтуванням шляхів та напрямів конвергенції вітчизняної моделі суспільного розвитку до стандартів світового співтовариства й полягають перспективи подальших наукових розвідок з зазначеної проблеми.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Barro R. J. and Sala-i-Martin X. (1992) Convergence. *Journal of Political Economy*. University of Chicago Press. Vol. 100 (2). P. 223–251. DOI: [10.1086/261816](https://doi.org/10.1086/261816).
2. Horner R., Hulme D. (2019) Global Development, Converging Divergence and Development Studies: A Rejoinder. *Development and Change*. Vol. 50 (2). P. 495–510. DOI: [10.1111/dech.12496](https://doi.org/10.1111/dech.12496).
3. Paprotny D. (2021) Convergence Between Developed and Developing Countries: A Centennial Perspective. *Social Indicators Research*. 153. P. 193–225. DOI: [10.1007/s11205-020-02488-4](https://doi.org/10.1007/s11205-020-02488-4).
4. Głodowska A. and Pera B. (2019) On the Relationship between Economic Integration, Business Environment and Real Convergence: The Experience of the CEE Countries. *Economies*. 2019, 7, 54. P. 1–19. DOI: [10.3390/economies7020054](https://doi.org/10.3390/economies7020054).
5. Lopez A., De Lucas S., Delgado M.J. (2021) Economic convergence in a globalized world: The role of business cycle synchronization. *PLoS One*. 16 (10). P. 1–20. DOI: [10.1371/journal.pone.0256182](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256182).
6. Johnson P., Papageorgiou C. (2019) It's too soon for optimism about convergence. 16 April. URL: <https://voxeu.org/article/it-s-too-soon-optimism-about-convergence> (дата звернення: 02.02.2022).
7. El-Erian M. (2021) Developing economies risk falling off the convergence process. 18 October. URL: <https://www.ft.com/content/587a6a39-54ed-4d69-a677-5663cc9880f2> (дата звернення: 02.02.2022).
8. Білорус О. Г. Економічна глобалістика. Світ-система глобалізму: монографія. К.: Університет «Україна», 2016. 536 с.
9. Білорус О. Г. Проблеми глобальної неоконвергенції та синергетичного цивілізаційного саморозвитку в XXI столітті. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4540/1/Problemy%20hlobalnoi%20neokonverhentsii%20ta.pdf> (дата звернення: 01.02.2022).
10. Березинець А.В. Удосконалення ефективності конвергенції інституційних основ соціальної політики в країнах Європейського Союзу та в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 2. С. 26–29. DOI: [10.31891/2307-5740-2020-280-2-4](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-280-2-4).
11. Зеленько Г. Демократизація через конвергенцію: механізми співпраці Європейського Союзу з посткомуністичними країнами (на прикладі країн ЦСЄ та України). *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2020. Випуск 2 (98). С. 44–75.
12. Acemoglu D. and Robinson J.A. (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty* (1st). 1st ed. New York: Crown, 529.
13. Harger K., Young A.T. and Hall J. (2017) Globalization, Institutions and Income Convergence. *Journal of Regional Analysis and Policy*. *Mid-Continent Regional Science Association*. Vol. 47 (2). P. 110–125. DOI: [10.22004/ag.econ.293624](https://doi.org/10.22004/ag.econ.293624).
14. Teixeira A. A.C. and Queiro's Anabela S.S. (2016) Economic growth, human capital and structural change: A dynamic panel data analysis. *Research Policy*, Elsevier. Vol. 45(8). P. 1636–1648. DOI: [10.1016/j.respol.2016.04.006](https://doi.org/10.1016/j.respol.2016.04.006).
15. Sakyi D., Villaverde J. and Maza A. (2015) Trade openness, income levels, and economic growth: The case of developing countries, 1970–2009. *The Journal of International Trade & Economic Development*. Vol. 24 (6). P. 860–882. DOI: [10.1080/09638199.2014.971422](https://doi.org/10.1080/09638199.2014.971422).
16. Болдуин Р. Великая конфергенция: информационные технологии и Новая глобализация. *Экономическая социология*. 2017. Т. 18. № 5. С. 40–51.

REFERENCES:

1. Barro R. J. and Sala-i-Martin X. (1992) Convergence. *Journal of Political Economy*. University of Chicago Press. Vol. 100 (2). P. 223–251. DOI: [10.1086/261816](https://doi.org/10.1086/261816).
2. Horner R., Hulme D. (2019) Global Development, Converging Divergence and Development Studies: A Rejoinder. *Development and Change*. Vol. 50 (2). P. 495–510. DOI: [10.1111/dech.12496](https://doi.org/10.1111/dech.12496).
3. Paprotny D. (2021) Convergence Between Developed and Developing Countries: A Centennial Perspective. *Social Indicators Research*. 153. P. 193–225. DOI: [10.1007/s11205-020-02488-4](https://doi.org/10.1007/s11205-020-02488-4).
4. Głodowska A. and Pera B. (2019) On the Relationship between Economic Integration, Business Environment and Real Convergence: The Experience of the CEE Countries. *Economies*. 7, 54. P. 1–19. DOI: [10.3390/economies7020054](https://doi.org/10.3390/economies7020054).
5. Lopez A., De Lucas S., Delgado M.J. (2021) Economic convergence in a globalized world: The role of business cycle synchronization. *PLoS One*. 16 (10). P. 1–20. DOI: [10.1371/journal.pone.0256182](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256182).
6. Johnson P., Papageorgiou C. (2019) It's too soon for optimism about convergence. 16 April. URL: <https://voxeu.org/article/it-s-too-soon-optimism-about-convergence> (accessed: 02.02.2022).
7. El-Erian M. (2021) Developing economies risk falling off the convergence process. 18 October. URL: <https://www.ft.com/content/587a6a39-54ed-4d69-a677-5663cc9880f2> (accessed: 02.02.2022).
8. Bilorus O.H. (2016) *Ekonomichna hlobalistyka. Svit-systema hlobalizmu* [Economic globalism. The world system of globalism]. Kyiv. (in Ukrainian)
9. Bilorus O. H. (2019) *Problemy hlobalnoi neokonverhentsii ta synerhetychnoho tsyvilizatsiinoho samorozvytku v KhKhI stolitti* [Problems of global neoconvergence and synergetic civilizational self-development in the XXI century]. Available at: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4540/1/Problemy%20hlobalnoi%20neokonverhentsii%20ta.pdf> (accessed: 01.02.2022).
10. Berezynets A.V. (2020) *Udoskonalennia efektyvnosti konverhentsii instytutsiinykh osnov sotsialnoi polityky v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu ta v Ukraini* [Improving the effectiveness of the convergence of institutional foundations of social policy in the European Union and in Ukraine]. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*. no. 2. pp. 26–29. DOI: [10.31891/2307-5740-2020-280-2-4](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-280-2-4).
11. Зеленько Г. (2020) Демократизація через конвергенцію: механізми співпраці Європейського Союзу з посткомуністичними країнами (на прикладі країн ЦСЄ та України) [Democratization through convergence: mechanisms of the European Union's cooperation with post-communist countries (on the example of CEE countries and Ukraine)]. *Scientific notes of IPI-*

END named after IF Kuras NAS of Ukraine. vol. 2 (98). pp. 44–75.

12. Acemoglu D. and Robinson J.A, (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty* (1st). 1st ed. New York: Crown, 529.

13. Harger K., Young A.T. and Hall J. (2017) Globalization, Institutions and Income Convergence. *Journal of Regional Analysis and Policy*. *Mid-Continent Regional Science Association*. Vol. 47 (2). P. 110–125. DOI: 10.22004/ag.econ.293624. <https://ideas.repec.org/a/ags/jrapmc/293624.html>

14. Teixeira A. A.C. and Queiro's Anabela S.S. (2016) Economic growth, human capital and structural

change: A dynamic panel data analysis. *Research Policy, Elsevier*. Vol. 45(8). P. 1636–1648. DOI: 10.1016/j.respol.2016.04.006.

15. Sakyi D., Villaverde J. and Maza A. (2015) Trade openness, income levels, and economic growth: The case of developing countries, 1970–2009. *The Journal of International Trade & Economic Development*. Vol. 24 (6). P. 860–882. DOI.org/10.1080/09638199.2014.971422.

16. Bolduin R. (2017) Velikaya konfertsentsiya: informatsionnye tekhnologii i Novaya globalizatsiya [The Great Conference: Information Technology and the New Globalization]. *Economic sociology*. no. 5. pp. 40–51.